

23.1.2022

Kela

## Kelan lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi sairausvakuutuslain väliaikaisesta muuttamisesta

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi sairausvakuutuslain 8 luvun 1 a §:än säännös, jonka mukaan vakuutetulla olisi oikeus tartuntatautipäivärahaan, kun vakuutetulla on luotettavasti todettu covid-19 -tartunta ja ansiotyöhön osallistuminen ei ole suositeltavaa tartunnan leviämisen riskin takia. Oikeus olisi myös alle 16-vuotiaan lapsen huoltajalla, jos lapsella on luotettavasti todettu covid-19 -tartunta ja lapsen varhaiskasvatukseen tai oppilaitokseen meneminen ei ole suositeltavaa tartunnan leviämisen riskin takia ja huoltaja on tämän vuoksi estynyt tekemästä ansiotyötään. Lisäksi esityksessä esitetään tartuntatautipäivärahan hakuajan pidentämistä nykyisestä kahdesta kuukaudesta kuuteen kuukauteen.

Sairausvakuutuslain täytäntöönpanosta annetun asetuksen (1335/2004) 2 luvun 1 §:n 7 momenttiin esitetään lisättäväksi säännös siitä, mitä selvitystä hakijan tulee esittää hakiessaan tartuntatautipäivärahaa esityksen mukaisella perusteella. Sairausvakuutuslain 8 luvun 1 a §:n 4 momentin mukaista tartuntatautipäivärahaa haettaessa on esitettävä luotettava selvitys ansionmenetyksestä sekä lääkärin todistus siitä, että luotettavasti todetun covid-19 -tartunnan vuoksi vakuutetun ansiotyöhön osallistuminen ei ole suositeltavaa. Vastaava todistus tulee esittää myös, jos alle 16-vuotiaalla lapsella on luotettavasti todettu covid-19 -tartunta ja lapsen varhaiskasvatukseen tai oppilaitokseen meneminen ei ole suositeltavaa tartunnan leviämisen riskin takia ja huoltaja on tämän vuoksi estynyt tekemästä ansiotyötään. Todistuksesta tulee ilmetä ajanjakso, jolla ansiotyöhön osallistuminen tai lapsen varhaiskasvatukseen tai oppilaitokseen meneminen ei ole suositeltavaa.

Esitetyn uuden säännöksen myötä myös muut kuin kunnan tai sairaanhoitopiirin tartuntataudeista vastaavat lääkärit voisivat kirjoittaa tartuntatautipäivärahoikeuden mahdollistavan todistuksen. Kelan näkemyksen mukaan ehdotus on asiakkaiden ja etuuden sujuvan toimeenpanon kannalta tarkoituksenmukainen.

Kela kannattaa esitettyä tartuntatautipäivärahan hakuajan pidentämistä. Hakuajan pidentäminen pienentää asiakkaiden huolta tartuntatautipäivärahan hakemisen mahdollisesta myöhästymisestä. Lisäksi ehdotettu hakuajan pidennys varmistaa sujuvaa toimeenpantoa, koska myöhässä olevia hakemuksia tulisi oletettavasti nykyistä vähemmän.

Tartuntatautilaissa (1227/2016) säädetään oikeudesta tartuntatautipäivärahaan ja sairausvakuutuslaissa säädetään päivärahan määräytymisestä ja maksamisesta. Tartuntatautilain 82 §:n mukaan henkilöllä, joka tartuntataudin leviämisen estämiseksi on määrätty olemaan poissa ansiotyöstään, eristettäväksi tai karanteeniin, on oikeus saada ansionmenetyksen korvaamiseksi tartuntatautipäivärahaa siten kuin sairausvakuutuslaissa (1224/2004) säädetään. Sama oikeus on alle 16-vuotiaan lapsen huoltajalla, jos alle 16-vuotias lapsi on edellä mainitusta syystä määrätty pidettäväksi kotona ja huoltaja tämän vuoksi on estynyt tekemästä työtään. Ehdotettu sairausvakuutuslain 8 luvun 1 a §:n 4 momentti muuttaisi tartuntatautipäivärahan myöntämisedellytyksiä, eikä kytköstä tartuntatautilain 82 §:ssä tarkoitettuihin määräyksiin enää aina olisi. Uuden säännöksen mukaisissa tilanteissa tartuntatautipäivärahoikeus perustuisi Kelan käsityksen mukaan sairausvakuutuslakiin, joten kyseessä ei varsinaisesti olisi tartuntatautilain mukainen tartuntatautipäiväraha. Sairausvakuutuslaissa on viittauksia tartuntatautilain mukaiseen tartuntatautipäivärahaan. Yksi vaihtoehto olisi, että sairausvakuutuslain 8 luvun 1 a §:än lisättäisiin vielä viides momentti: ”Mitä tässä laissa säädetään tartuntatautilain mukaisesta tartuntatautipäivärahasta, sovelletaan myös 4 momentin mukaiseen tartuntatautipäivärahaan”. Myös muualla lainsäädännössä, esimerkiksi työntekijän eläkelaisissa, viitataan tartuntatautilain mukaiseen tartuntatautipäivärahaan. Kelan näkemyksen mukaan olisi lisäksi selkeyden kannalta hyvä, jos hallituksen esityksessä joka tapauksessa todettaisiin, että sairausvakuutuslain 8 luvun 1 a §:n 4 momentin nojalla myönnetty tartuntatautipäiväraha rinnastuu tartuntatautilain mukaiseen tartuntatautipäivärahaan.

Esityksessä on todettu, että tartuntatautipäivärahaa maksetaan tartunnan leviämisen ehkäisemiseksi ja vain tähän liittyvän työstä poissaolon ajalta. Jos sairaus pitkittyy, kyse on normaalista sairauspoissaolosta ja siihen sovelletaan voimassa olevia sairauspoissaoloa koskevia säännöksiä palkanmaksun ja sairauspäivärahan osalta. Kelan mielestä on ensisijaisen tärkeää, että terveydenhuollon ohjeistamisesta vastaavat tahot määrittävät, kuinka pitkälle ajalle lääkäri voi tehdä todistuksen eli kuinka pitkän aikaa tartunnan leviämisen riski on olemassa. Kelan näkemyksen mukaan riskinä on, että tartuntatautipäivärahaa saatettaisiin käyttää sairauspäivärahan korvikkeena tilanteissa, joissa covid-19 -tartunnan aiheuttama työkyvyttömyys on pitkittynyt, mutta riskiä tartunnan leviämislle ei enää ole.

Esityksessä on todettu, että se parantaisi ihmisten välistä yhdenvertaisuutta siten, että riippumatta asuinpaikasta vakuutetuilla olisi paremmat edellytykset saada tartuntatautipäivärahan myöntämiseksi vaaditut selvitykset kohtuullisessa ajassa tartunnan toteamisesta alkaen. Kela toteaa, että yhdenvertaisuuden näkökulmasta olisi tärkeää, että terveydenhuollossa olisi selvää, mistä ajankohdasta alkaen lääkärintodistus voidaan kirjoittaa (=mistä ajankohdasta lukien tartunta on luotettavasti todettu, tarkoitetaanko testaushetkeä). Asiakkaiden näkökulmasta tarkasteltuna etuutta olisi tarve saada siitä alkaen, kun asiakas on ollut (epäillyn) tartunnan vuoksi pois työstä. On hyvä, että hallituksen esityksessä on todettu selkeästi, että esityksen mukainen tartuntatautipäiväraha ei koskisi tartunnalle altistuneita. Heillä olisi kuitenkin edelleen tartuntatautilain mukaisen karanteenipäätöksen nojalla mahdollisuus saada tartuntatautipäivärahaa.

Esityksessä mainitaan, että jos työntekijä pystyy tekemään ansiotyötään eikä hänelle aiheudu ansionmenetystä, ei oikeutta tartuntatautipäivärahaan olisi. Kela haluaa tässä yhteydessä todeta, että Kelassa ei tartuntatautipäivärahahakemuksen käsittelyn yhteydessä selvitetä, pystyisikö henkilö tekemään työtään tartunnasta huolimatta.

Nykyisen lainsäädännön mukaan huoltajalle voidaan myöntää tartuntatautipäivärahaa, jos lapsi on määrätty pidettäväksi kotona ja huoltaja on sen vuoksi estynyt tekemästä ansiotyötään. Tartuntatautipäivärahaa ei nykylainsäädännön mukaan voi saada, jos lapsi on eristyksissä sairaalahoidossa. Erityishoitoraha, joka korvaa lapsen sairauden hoitoon osallistumisesta johtuvaa palkatonta työstäpoissaoloa, saattaa kuitenkin tulla kyseeseen tietyissä tilanteissa. Kelalle ei ole selvää, voisiko lääkäri jatkossa kirjoittaa säännöksessä tarkoitetun tartuntatautipäivärahaoikeuden mahdollistavan todistuksen myös tilanteessa, jossa lapsi on sairaalahoidossa. Lakimuutoksen tarkoituksena ei Kelan käsityksen mukaan ole laajentaa lasten huoltajien mahdollisuutta saada tartuntatautipäivärahaa tältä osin. Lisäksi Kela toteaa tässä yhteydessä, että voimassa olevia tartuntatautipäivärahaa koskevia säännöksiä on tulkittu niin, että tartuntatautipäivärahaa voidaan myöntää yhtä lasta koskevan määräyksen perusteella täysin samalta ajalta vain yhdelle huoltajalle.

Esityksen sivulla 14 todetaan, että esityksellä pyritään myös turvaamaan lapsen hyvinvointia ja etua, sillä esitetty säännös mahdollistaa covid-19 -tartunnan saaneen lapsen huoltajalle tartuntatautipäivärahan saamisen, mikäli lapsen ikä ja vointi edellyttää huoltajan työstä pois jäämistä. Ehdotetun pykälämuotoilun mukaan tartuntatautipäivärahaa maksetaan myös lapsen huoltajalle, jos alle 16-vuotiaalla lapsella on luotettavasti todettu covid-19 -tartunta ja lapsen varhaiskasvatukseen tai oppilaitokseen meneminen ei ole suositeltavaa tartunnan leviämisen riskin takia ja huoltaja on tämän vuoksi estynyt tekemästä ansiotyötään. Pykälämuotoiluissa tai säännöskohtaisissa perusteluissa ei ole nostettu esiin, onko lääkäriillä tarvetta arvioida sitä, edellyttävätkö lapsen ikä ja vointi huoltajan jäämistä pois työstä.

Asetusluonnoksesta: ”Sairausvakuutuslain 8 luvun 1 a §:n 4 momentin mukaista tartuntatautipäivärahaa haettaessa on esitettävä luotettava selvitys ansionmenetyksestä sekä lääkärin todistus siitä, että luotettavasti todetun covid-19 – tartunnan vuoksi vakuutetun ansiotyöhön osallistuminen ei ole suositeltavaa. **Vastaava todistus** tulee esittää myös, jos alle 16-vuotiaalla lapsella on luotettavasti todettu covid-19 -tartunta ja lapsen varhaiskasvatukseen tai oppilaitokseen meneminen ei ole suositeltavaa tartunnan leviämisen riskin takia ja huoltaja on tämän vuoksi estynyt tekemästä ansiotyötään.” Esityksen kohdassa 6 ”Lakia alemman asteinen sääntely” kuitenkin todetaan näin: ”Vastaava selvitys tulisi esittää myös alle 16-vuotiaan lapsen huoltajan tartuntatautipäivärahaa haettaessa lapsella luotettavasti todetun covid-19 - tartunnan vuoksi. Todistuksesta tulisi ilmetä ajanjakso, jolla ansiotyöhön osallistuminen ei ole suositeltavaa.” Ymmärtääksemme ei ole tarkoituksena, että **lasta** koskevasta todistuksesta ilmenisi, että huoltajan ansiotyöhön osallistuminen ei lapsen tartunnan vuoksi ole suositeltavaa, vaan kyseessä olisi lasta koskeva todistus, josta ilmenee ajanjakso, jona lapsen varhaiskasvatukseen tai oppilaitokseen meneminen ei ole suositeltavaa tartunnan leviämisen riskin takia. Jos lapsen tartunnan johdosta tehdyssä lääkärintodistuksessa on kuitenkin tarkoitus ottaa kantaa siihen, onko huoltaja lapsen tartunnan vuoksi estynyt tekemästä ansiotyötään, tästä tulisi säätää selkeämmin.

Esitettyä lakia on tarkoitus soveltaa, jos vakuutetun ansiotyöstä poissaolo tartunnan vuoksi on alkanut 1.1.2022 tai sen jälkeen. Liitteenä olevan asetusluonnoksen mukaan asetusta sovellettaisiin, jos vakuutetun ansiotyöstä poissaolo on alkanut 1.1.2022 tai sen jälkeen. Kelan näkemyksen mukaan olisi hyvä, että asetuksen soveltaminen kytkettäisiin ansiotyöstä poissaolon alkamiseen **tartunnan vuoksi**, vastaavasti kuin lain osalta on esitetty.

Esitetyt muutokset tulisivat lisäämään tartuntatautipäivärahan hakemusmääriä, kun entistä useampi vakuutettu voisi saada tartuntatautipäivärahaan vaadittavan todistuksen. Tartuntatautipäivärahan hakemusmäärien voidaan joka tapauksessa odottaa kasvavan, kun tartuntamäärät lisääntyvät. Takautuva soveltaminen saattaa lisätä tartuntatautipäivärahan hakemusmääriä jonkin verran. Joillakin vakuutetuilla voi kuitenkin olla vaikeuksia osoittaa takautuvasti, että heillä on

ollut luotettavasti todettu covid-19 -tartunta. Tämän vuoksi heillä ei välttämättä ole mahdollisuutta saada lääkärintodistusta takautuvalta ajalta. Vaikka henkilö olisi esimerkiksi saanut kotitestistä positiivisen tuloksen, hän ei välttämättä ole voinut hakeutua viralliseen testiin.

Esitetty muutos edellyttää Kelalta muun muassa asiakkaiden ja terveydenhuollon tiedottamista sekä Kelan etuuskäsittelijöiden ohjeistamista. [THL:n verkkosivujen mukaan](#) kansallisesti määriteltäviä virallisia lomakkeita karanteeni- ja eristämismääräyksiä varten ei tällä hetkellä ole. THL:n aineistopankissa on kuitenkin mallilomakkeet, jotka sosiaali- ja terveysministeriö on laatinut organisaatioiden avuksi. Tartuntatautilääkäri voi kirjoittaa määräyksensä tiedot myös A-todistukselle, eikä Kela tällöin erikseen pyydä varsinaisen hallintopäätöksen muotoon kirjoitettua tartuntatautilääkärin päätöstä/määräystä. Sujuvan toimeenpanon turvaamiseksi on tärkeää ohjeistaa, mille lomakkeelle lääkäri kirjoittaa todistuksen, kun on kyse ehdotetusta sairausvakuutuslain 8 luvun 1 a §:n 4 momentin mukaisesta tilanteesta. Kelan näkemyksen mukaan sujuvan toimeenpanon kannalta lääkärin kirjoittama A-todistus voisi olla riittävä ja tarkoituksenmukainen.

Kohdassa ”Suhde perustuslakiin” todetaan, että yrittäjillä on oikeus sairauspäivärahaan työkyvyttömyyden alkamista seuraavasta päivästä lukien. Kela toteaa, että tämä koskee yrittäjiä, joilla on voimassa yrittäjän eläkelaisa tarkoitettua eläketurvaa koskeva vakuutus. YEL-vakuutetulle yrittäjälle maksetaan osalta sairauspäivärahan 1+9 arkipäivän omavastuuajaa sairauspäivärahaa Kelasta. Maatalousyrittäjien eläkelaitos maksaa maatalousyrittäjän eläkelain mukaan vakuutetulle henkilölle sairauspäivärahan omavastuuajalta Mela-sairauspäivärahaa, jonka omavastuuajaa on sairastumispäivä ja 3 sitä seuraavaa päivää. Kohdassa ”Suhde perustuslakiin” todetaan lisäksi, että esityksen mukainen tartuntatautipäiväraha olisi tarkoitettu turvaamaan vain niiden henkilöiden toimeentuloa, joiden työstä poissaoloa ei voida pitää palkallisena sairauspoissaolona tai jotka eivät saa työkyvyttömyyden perusteella sairauspäivärahaa. Kela toteaa, että sairauspäivärahan ja tartuntatautipäivärahan välillä ei ole ensisijaisuutta. Jos kummankin etuuden myöntämisedellytykset täyttyvät, asiakkaalla on mahdollisuus valita, kumpaa etuutta hän hakee. Sairauspäivärahaa ja tartuntatautipäivärahaa ei kuitenkaan sairausvakuutuslain 12 luvun 1 §:n mukaan voida maksaa samalta ajalta.

Lisähuomioita esityksestä:

- s. 10: ”Esityksellä parannetaan myös niiden huoltajien toimeentuloa, jotka jäävät pois työstä lapsen covid-19-tartunnan vuoksi”. Toimeentuloa ei varsinaisesti paranneta, vaan turvataan.
- s. 10: ”Koska esityksen mukaan tartuntatautipäivärahan hakemiseksi riittäisi lääkäriltä saatu todistus tartuntatautilääkärin päätöksen sijasta, laajentaisi se vakuutettujen mahdollisuuksia käyttää terveydenhuollon palveluita saadakseen oikeuden covid-19-tartunnan perusteella maksettavaan etuuteen.” Oikeus ei synny pelkän covid-19 -tartunnan perusteella.
- s. 10: ”Nykytilanteessa tartuntatautipäivärahan saaminen edellyttää viranomaisen eristämismääräystä.” Tartuntatautipäivärahan saaminen edellyttää viranomaisen eristämismääräystä, karanteenimääräystä tai työstä-, varhaiskasvatuksesta tai oppilaitoksesta poissaolomääräystä. Tiedetun tartunnan tilanteessa kyse on lähtökohtaisesti eristämismääräyksestä.
- Myös työterveyshuollossa toimiva lääkäri voi kirjoittaa asetusluonnoksessa tarkoitetun todistuksen. Esitys lisänee työnantajien järjestämisvastuulla olevien työterveyshuollon kustannusten määrää. On huomionarvoista, että työnantajien ja yrittäjien saama sairausvakuutuslain mukainen korvaus on vahvistettu vuodelle 2022 eikä siinä ole otettu huomioon tämän esityksen vaikutuksia.

Mia Helle  
Etuuksien ja palvelujen suunnitteluyksikön päällikkö

Milla Kaitola  
Työkykyryhmän etuuspäällikkö  
Etuuksien ja palvelujen suunnitteluyksikkö